

Examensarbete

Grundnivå

Högläsning för yngre barns språkutveckling

En kvalitativ studie om pedagogers uppfattningar om och erfarenheter av högläsning

Författare: Asma Rouhi
Handledare: Maria Olsson
Examinator: Stina Jeffner
Ämne/huvudområde: Pedagogiskt arbete
Kurskod: PG 2062
Poäng: 15 hp
Examinationsdatum: 2020-02-12

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Nej

Abstract:

Syftet med studien var att öka kunskap om pedagogers, i detta fall förskollärares och barnskötares uppfattningar och erfarenheter om högläsning i relation till yngre barns språkutveckling. Metoden som användes för datainsamling var enskilda intervjuer med fem pedagoger. Det insamlade materialet har tolkats och analyserats med inspiration av det sociokulturella perspektivet. Pedagogerna beskriver att deras syn och uppfattningar om högläsning och dess syfte och betydelse har ändrats genom åren. Några av pedagoger berättar att de tack vare fortbildningar haft många idéer och inspiration om hur de kan arbeta med högläsning på ett språkfrämjande sätt. Samtliga beskriver att högläsning är viktigt för barnens utveckling och detta har med hela barnens skolgång att göra. Därför är det viktigt att barnen redan i sina tidiga år får bekanta sig med texter, lär sig nya ord, är sig hur språket är uppbyggt och lär sig hur vi läser.

Några av pedagogerna berättar att de introducerar boken med ett tema och arbetar med det temat under en längre period. Pedagogerna berättar att de arbetar med TAKK (tecken som alternativ och kompletterande kommunikation) det vill säga tecken som stöd, bilder, symboler, flanosagor samt att de använder rekvisita vid muntligt berättande, vilket anses öka förståelsen hos barnen. Samtliga berättar att vid val av böcker till förskolan lånar de böcker från biblioteket. Pedagogerna berättar att de har både spontana och planerade lässtunder. Vid planerade lässtunder arbetar pedagogerna utifrån tema, utvecklingsområde eller behovet i barngruppen.

Samtliga pedagoger är medvetna om högläsningens möjligheter men nämner några svårigheter så som språket, barnens vistelse på förskolan och koncentrationen hos barnen. Barn som oftast är borta missar reflektionstider och det kan även vara svårt som pedagog att utmana barnen vid reflektioner eller bearbetning av böckernas innehåll då de flesta saknar det verbala språket. Barnen idag anses vara mindre koncentrerade på grund av digitala verktyg.

Nyckelord: Högläsning, språkutveckling, förskolan, pedagoger, yngre barn

Förord:

Ett stort tack till samtliga informanter som har deltagit i intervjuer och delgett sina värdefulla tankar och erfarenheter kring yngre barns språkutveckling genom högläsning och på så vis har gjort denna studie möjlig.

Jag vill även rikta ett tack till min handledare Maria Olsson för alla hennes goda råd, vägledning och kloka synpunkter under arbetet med studien. Sist men inte minst vill jag tacka min kära familj som alltid har stöttat mig och haft förståelse denna tid då jag har riktat all min fokus på skrivandet av uppsatsen.

Asma Rouhi

Innehåll

1. Inledning.....	1
2. Syfte och frågeställningar.....	2
3. Bakgrund.....	2
3.1. Högläsningens betydelse.....	2
3.2. Litteraturens betydelse.....	3
3.3. Pedagogens betydelse.....	4
3.4. Läsmiljöers betydelse.....	4
4. Tidigare forskning.....	4
4.1. Högläsningens betydelse.....	5
4.2. Sammanfattning.....	6
5. Teoretiska utgångspunkter.....	7
5.1. Sociokulturellt perspektiv.....	7
5.1.1 Litteracitet utifrån ett sociokulturellt perspektiv.....	7
5.1.2 Centrala begrepp.....	8
6. Metod.....	9
6.1. Val av metod.....	9
6.2. Studiens deltagare.....	9
6.3. Genomförande.....	10
6.4. Bearbetning och analys av materialet.....	11
6.5. Forskningsetiska överväganden.....	12
6.6. Trovärdighet.....	13
7. Resultat.....	14
7.1. Högläsningens betydelse.....	14
7.2. Pedagogernas arbete med högläsning.....	16
7.2.1. Olika tillvägagångssätt.....	16
7.2.2. Urval av böcker.....	18
7.2.3 Spontan eller planerad högläsning.....	19
7.3. Svårigheter och möjligheter.....	20
7.4. Sammanfattning.....	21
8. Diskussion.....	22
8.1. Resultatdiskussion.....	22
8.1.1. Högläsningens betydelse.....	22
8.1.2 Pedagogers arbete med högläsning.....	23
8.1.3 Svårigheter och möjligheter med högläsning.....	24
8.2. Sammanfattande slutsatser.....	25
8.3. Metoddiskussion.....	26
8.4. Vidare forskning.....	27
9. Referenser.....	28
10. Bilagor.....	30
10.1. Bilaga 1.....	30

10.2. Bilaga 2	33
----------------------	----

1. Inledning

Mitt valda kunskapsområde är högläsning och dess betydelse för barns språkutveckling. Att utveckla barns läs- och skrivspråk är en av förskolans och förskolepersonalens viktigaste uppdrag och betonas på flera tillfällen i läroplanen för förskolan:

Språk, lärande och identitetsutveckling hänger nära samman. Förskolan ska därför lägga stor vikt vid att stimulera barnens språkutveckling i svenska, genom att uppmuntra och ta tillvara deras nyfikenhet och intresse för att kommunicera på olika sätt. Barnen ska erbjudas en stimulerande miljö där de får förutsättningar att utveckla sitt språk genom att lyssna till högläsning och samtala om litteratur och andra texter.

(Lpfö 2018, s. 8)

Högläsning lyfts tydligare fram i Lpfö 18 än den tidigare läroplanen (Lpfö 98). Högläsning är viktigt för barns språkutveckling och tradition i den svenska förskolan (Simonsson 2004, s. 12). Författaren menar att använda böcker, läsa högt för barnen och berätta är en yrkesutövning som har en lång tradition inom den svenska förskolan. Forskning visar att högläsning är betydelsefull på många sätt. Pihlgren (2019, s. 1) skriver att de barn som tidigt möter språkgemenskaper där högläsning och diskussion av innehåll i böcker används flitigt får bättre språk-, läs- och skrivutveckling.

Utifrån mina erfarenheter och observationerna från min verksamhetsförlagda utbildning och mitt arbete inom förskolan verkar det som att högläsning har oftast ett avslappnings syfte. Pihlgren (2019, s. 2) hävdar att även om högläsning kan ha lugnande effekter på barnen så är detta troligen inte ett relevant syfte om högläsning ska bidra till språkutvecklingen. Under min verksamhetsförlagda utbildning och genom arbete inom förskolan har jag utvecklat kunskap och erfarenheter om högläsningens betydelse för yngre barns språkutveckling. Detta har även framkommit i mina sökningar av tidigare forskning men det verkar finnas lite forskning som riktar sig mot yngre barn, det vill säga barn i åldrarna 1 – 3. Detta har gjort det intressant att undersöka pedagogers, i detta fall förskollärares och

barnskötarens erfarenheter och uppfattningar om högläsningens betydelse för yngre barns språkutveckling. Kunskaper om området är väsentligt för yrkesverksamma förskolepersonal, vårdnadshavare och de som i övrigt är involverade i förskolans verksamhet.

Vad har pedagogerna för intentioner och erfarenheter kring yngre barns högläsning för språkutveckling? Hur, när, och var brukar pedagogerna läsa högt för barnen? Det är mina funderingar som jag vill få svar på genom denna studie.

2. Syfte och frågeställningar

Den övergripande frågan i detta examensarbete, är hur pedagogerna anser att högläsning kan bidra till språkutveckling hos de yngre barnen. Syftet med detta examensarbete är att få ökade kunskaper om pedagogers, i detta fall förskollärares och barnskötarens olika uppfattningar och erfarenheter om högläsning i relation till yngre barns språkutveckling. Följande frågeställningar har använts:

- Vad anser pedagogerna om högläsningens betydelse för yngre barn?
- Hur beskriver pedagogerna sitt arbete med högläsning?
- Vilka eventuella svårigheter och möjligheter anser pedagogerna att det finns i sitt arbete med högläsning?

3. Bakgrund

3.1. Högläsningens betydelse

I läroplanen för förskolan (Lpfö 18, s. 8) framgår det att språk, lärande och identitetsutveckling hänger ihop. Därför är det viktigt, enligt läroplanen, att förskolan erbjuder barnen stimulerande miljöer där de kan utveckla sitt språk genom exempelvis att lyssna till högläsning och samtala om olika texter och litteratur. Nedanstående citat visar att den tidigare läroplanen (Lpfö 98) för förskolan inte lyfte fram högläsningen lika tydligt som den nya läroplanen (Lpfö 18).

Förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta till vara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen. Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal- och skriftspråk utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande. (Lpfö 98, s. 7)

Det som skiljer den nya läroplanen (Lpfö 18) från den tidigare läroplanen (Lpfö 98) är att begreppet högläsning lyfts fram tydligt i den nya läroplanen, vilket den inte gör i den tidigare läroplanen.

I en slutrapport betonar Skolinspektionen (2012, s. 31 – 32) att ett av förskolans mål är att utveckla barnens språk. Detta kan innebära att pedagoger ger barnen möjlighet att lyssna till högläsning både enskilt och i grupp. Vidare framgår att när barnen på förskolan inte ges möjligheter att upptäcka intressen för läsning eller tolka bilder och innehåll i böckerna så kan detta leda till att barnen inte utvecklar ordförrådet och språket, samt att de inte kan utveckla förmågan att reflektera och ge uttryck för egna uppfattningar.

Pramling (2015, s. 209) menar att läsning stärker barnens fantasi och leder till att det skapas intresse för att läsa böcker, tolka bilder och innehåll samt ställa frågor. Författaren betonar att upprepningar av ord stärker barnens ordförståelse vilket i sin tur leder till att barnens ordförråd ökas och utvecklas från passivt till aktivt. Exempelvis blir barnen tryggare om de har ett ökat ordförråd och kan använda gemensamma ord i leken så att alla kan förstå varandra och känna igen sig (Pramling 2015, s. 209).

3.2. Litteraturens betydelse

Fast (2011, s. 186) hävdar att skönlitterära texter alltid har haft stor betydelse för barns språkutveckling. Bokens innehåll hjälper barnen att kunna förflytta sig i tid och rum, innehållet hjälper barnen att kunna förstå sin omvärld, de lär sig om djur, om människor, samhället och olika upplevelser. Vidare skriver Fast att varje barn möter texterna på sitt eget sätt och uppfattar innehållet utifrån de erfarenheter barnet har med sig. Fast (2011, s. 186 – 188) skriver att genom skönlitterära texter utvecklar barn språket, det vill säga de lär sig nya ord och begrepp och hur språket är

uppbyggt. De lär sig även om att varje berättelse har en början och ett slut och det oftast är både människor och djur som är inblandade i berättelserna. Avslutningsvis skriver Fast (2011, s. 188) att barnen lär sig hur de kan använda språket vilket har en stor betydelse när barnen själva ska berätta muntligt eller skriftligt.

3.3. Pedagogens betydelse

Pramling (2015, s. 210) skriver om pedagogens vikt vid högläsning för barns språkutveckling. Författaren menar att det är viktigt att pedagogen är nära barnen och ställer öppna frågor som exempelvis *varför tror du/ni att kaninen är ledsen? Hur tror du/ni att kaninen och igelkotten kan vara bra kompisar?* Genom dialogen mellan barnen och pedagogen lär barnen sig nya ord som de kan använda i sin kommunikation med varandra och med pedagogen. Barnen får även möjlighet att både lyssna och tala. Pramling (2015, s. 210) betonar att det är viktigt att pedagogen upprepar ett ord många gånger så att barnen kan få lära sig orden. Genom att pedagogen ställer frågor och utmanar barnen, ger hen dem möjlighet att uttrycka sina tankar och känslor.

3.4. Läsmiljöers betydelse

Enligt Fast (2011, s. 197) kan en rik läsmiljö på förskolan väcka barnens intresse och nyfikenhet för läsning. Barnen kommunicerar med texterna genom att relatera till egna erfarenheter eller upplevelser som de har varit med om. I rika läsmiljöer använder barnen texterna i en för dem praktisk situation som i sin tur hjälper dem att komma ett steg närmare läsutveckling. Fast (2011, s. 199) hävdar att i barnens läsmiljöer ska det finnas även andra typer av texter så som tidningar och kataloger som kan locka barnen till läshörnan samt att barnen kan bekanta sig med olika texter.

4. Tidigare forskning

För att söka tidigare forskning har följande databaser använts, Swepub.se, Libris.se, Google Scholar och Avhandlingar.se. Jag har gjort avgränsningar på ämne och område (förskolan) och har valt studier som har gjorts i svenska förskolor. Detta för att högläsning är vanligt förekommande i svenska förskolor och böcker och

högläsning är svenska förskolans tradition. De sökord som jag använt är förskolan, högläsning, barn, yngre barn, förskolan och språkutveckling.

4.1. Högläsningens betydelse

Pihlgren (2019, s. 2) skriver att högläsning och en tidig kontakt med bokvärlden ger barnen möjlighet att utveckla förståelse för vad som blir viktigt vid läsning. Exempelvis hur böckerna ska hanteras eller hur de ska bläddras från sida till sida. Små barns tidiga kontakt med böckerna leder till att de så småningom bildar sig en identitet som läsare, exempelvis om ett barn har sett en vuxen eller äldre barn läsa en bok härmar oftast barnet de fysiska förutsättningarna såsom att läsa boken med en speciell röst eller bläddra i boken på ett visst sätt. Pihlgren (2019, s. 3) menar att högläsning leder till gemensamma upplevelser. Med detta menar författaren att högläsning och samtal kring bilder och texter i en barngrupp bidrar till att barnen bygger upp sina gemensamma upplevelser. Författaren betonar att oavsett om barn har olika bakgrund, olika erfarenheter av högläsning eller befinner sig i olika nivåer i sin språkutveckling kan högläsning bidra till att nya ord används bland barngruppen och nya idéer upptäcks för nya lekar. Pihlgren (2019, s. 2) skriver att när barn lyssnar på högläsning så förutom att det lär sig om sin omvärld lär det sig mycket om hur språket är uppbyggt och hur läsandet går till. Vidare skriver Pihlgren att tidiga möten med böcker skapar möjlighet för barnen att känna vad som är viktigt vid läsandet, exempelvis hur böckerna ska hanteras, hur de ska bläddras från sida till sida. När en vuxen läser högt för barnen får yngre barn möjlighet att lära sig hur de ska hålla i böckerna, bläddra och ”läsa” med en särskild läsröst, vilket leder till att de skapar en identitet som läsare. Sedan skriver Pihlgren (2019, s. 2) att genom högläsning så kommer barnen så småningom in i en ny språkvärld, nämligen literacy. Detta handlar om att kunna läsa, skriva samt förstå olika symboler och språkliga uttryck. Pihlgren (2019, s. 3) betonar att barn ökar sina gemensamma upplevelser genom högläsning och samtal kring bilder och texter i böckerna, samt att de kan lära sig nya ord, nya lekar och nya berättelser. Björklund (2008), Fast (2007) och Simonsson (2004) menar att barn erövrar litteracitet¹ redan i

---

¹ Litteracitet- Enligt Pihlgren (2019, s. 2) handlar litteracitet om att kunna läsa och skriva men begreppet handlar också om att kunna förstå symboler, språkliga uttryck och hur de används i olika sammanhang.

förskoleålder. Böcker och högläsning har en stor betydelse för det sociala samspelet mellan barn-barn och barn-pedagog.

Björklunds (2008) avhandling syftar till att vinna kunskap om hur litteracitet erövrats och uttrycks bland de yngsta i förskolan. Sociokulturellt perspektiv (2008, s. 33) är det mest centrala perspektiv som har använts i denna studie. Björklund (2008, s. 70) har använt sig av observationer, fältanteckningar, samtal och intervjuer som metod. Björklund (2008, s. 215) har kommit fram till att de yngre barnen erövrar litteracitet på växlande sätt genom exempelvis att en pedagog läser för barnet vid både planerade och spontana högläsningstillfällen. Författaren tar *Sagan om vanten* som ett exempel och skriver hur pedagogen med hjälp av olika föremål och gester bygger upp sagans tema och får barnen att bli intresserade. Barn erövrar litteracitet även på egen hand alltså när de själva använder sina kunskaper och erfarenheter både enskilt och tillsammans med andra barn genom att exempelvis bläddra i en bok eller bära runt en bok.

Pedagoger kan också använda sig av bilderböcker vid högläsning. Simonsson (2004) har kommit fram till att barns bilderboksanvändande är en mångfasetterad och komplex händelse. Författaren menar att med hjälp av bilderböcker får barnen nya idéer för nya lekar. På så vis erövrar barn litteracitet.

4.2. Sammanfattning

Fasts (2007) studie visar att pedagogers närvaro i barns lekar både vid planerade och spontana lästunder har en stor betydelse för både barns språkutveckling samt för det sociala samspelet mellan barn-barn och barn-pedagog. Studierna (Björklund 2008, Fast 2007 & Simonsson 2004, Norling 2015) visar också att barn erövrar litteracitet både på egen hand och tillsammans med andra barn och vuxna. Barnen ser bilderböcker som källor för idéer och inspiration för olika lekar och aktiviteter både i individuella aktiviteter och i gruppaktiviteter (Pihlgren 2019). Pedagogers delaktighet och kommunikation, utmaning och uppmuntran i barnens lekar leder till språkutveckling hos barnen (Fast 2007, Norling 2015). Högläsning (Pihlgren 2019) skapar gemenskap och ger gemensamma upplevelser, i en barngrupp kan barnen utvidga sina gemensamma upplevelser även om de har olika läserfarenhet, bakgrund

och språkutveckling. Norling (2015, ss. 15 – 26) skriver att en bokrik miljö och engagerade pedagoger med fokus på böcker och högläsning bidrar till att barn själva vill lära sig att läsa.

5. Teoretiska utgångspunkter

Eftersom syftet med denna studie är att öka kunskap om pedagogers, i detta fall förskollärares och barnskötares uppfattningar och erfarenheter om högläsning i relation till yngre barns språkutveckling, valde jag att analysera det insamlade materialet utifrån inspiration av det sociokulturella perspektivet. Inom det sociokulturella perspektivet är *proximala utvecklingszonen, verktyg (språkliga verktyg, mentala/intellektuella verktyg och materiella verktyg)* och *litteracitet* centrala begrepp. Dessa har använts som analysverktyg i denna studie.

5.1. Sociokulturellt perspektiv

Säljö (2000, s. 20 – 22) menar att i ett sociokulturellt perspektiv är språk och kommunikation viktiga faktorer. Kunskap och färdigheter utformas genom interaktion med andra människor. Författaren menar alltså att barn och pedagoger *samspekar* genom den kultur, tid, verktyg och den kontext de har omkring sig. Dessa kulturer och kontexter innehåller kunskaper och erfarenheter som tidigare generationer har tillägnat sig, men dessa kommer att ständigt fortsätta utformas och förändras. Säljö (2000, s. 206) skriver att när människor, exempelvis barn befinner sig i sociala sammanhang och i en viss kultur så finns det förväntningar, förebilder eller mönster som de förhåller sig till, drar lärdomar om hur de ska tänka eller agera i olika situationer.

5.1.1 Litteracitet utifrån ett sociokulturellt perspektiv

Björklund (2008, s. 47) skriver om *litteracitet* som grunden för språklig kommunikation. Människor, i detta fall barn och pedagoger skapar mening genom kommunikation med varandra. De kommunicerar för att kunna förstå varandra och omvärlden. Vidare skriver Björklund att symboliska aktiviteter som exempelvis att teckna olika djur eller färger i en bok utvecklas snabbt i högläsning tillsammans med pedagoger eller sånger. Dessa aktiviteter kan också vara exempelvis att sjunga om *Blinka lilla stjärna* eller samtidigt när barn bläddrar i bilderböcker. Under de första

tre åren i ett barns liv deltar det i olika händelser som exempelvis sånger eller imitationslekar via gester. Dessa deltaganden hjälper barnet att utveckla sin förståelse för helheten i händelser. Språket som används i dessa händelser hjälper barnen att förtydliga dem, föra vidare och utveckla dem. Björklund betonar att språket spelar en stor och viktig roll för att skapa mening och insikt i de händelser som barn och vuxna erfar och delar i gemensamma situationer.

5.1.2 Centrala begrepp

Proximala utvecklingszonen- Enligt Säljö (2000, s. 120) innebär begreppet ”avståndet” mellan vad ett barn kan klara av självt utan att hen får någon hjälp, och vad hon eller han kan klara av med hjälp av en pedagog eller i samspel med andra kunniga kamrater.

Verktyg – Det sociokulturella perspektivet omfattar enligt Säljö (2000, s. 20) både språkliga, mentala (intellektuella) och materiella verktyg som barnen och pedagoger använder sig av för att kunna förstå sin omvärld. Språkliga verktyg kan exempelvis vara TAKK (tecken som alternativ och kompletterande kommunikation) det vill säga tecken som stöd, gester, symboler och till de mentala (intellektuella) verktygen räknas att läsa eller att tala. Materiella verktyg består av exempelvis läsplattor, papper eller bilder. Säljö (2000, s. 74) hävdar att användning av föremål som exempelvis bilder eller rekvisita tillsammans med ett anpassat språk gör att ett budskap kan snabbare och enklare förmedlas och begripas.

Litteracitet- Enligt Björklund (2008, s. 18) innebär begreppet förutom att kunna läsa och skriva även om människans känslor, synsätt och sätt att tolka olika symboler. Litteracitet handlar även om förmågan att skapa egna texter exempelvis egna berättelser kring bilder som barnen möter i förskolans verksamhet. Ett annat exempel kan vara om barnen är på en utflykt och hittar en kotte samt skapar en egen text eller berättelse om den tillsammans med pedagoger. Enligt Pihlgren (2017, s. 2) handlar litteracitet om att kunna läsa och skriva. Men litteracitet handlar även om att kunna förstå olika symboler (som exempelvis en röd hand som symboliserar för stopp) och språkliga uttryck, hur de används i olika sammanhang samt hur människan själv kan använda dem i olika sammanhang. Björklund (2008, s. 18)

skriver att litteracitet även handlar om människans attityder, känslor och värderingar, samt att begreppet är baserat på förståelse av olika symboler. (exempelvis stoppskyltar eller olika bilder för dagliga rutiner så som att äta eller vila). Med hjälp av ovanstående beskrivna begrepp analyserades alltså studiens material.

6. Metod

6.1. Val av metod

Som metod för insamling av data har kvalitativa enskilda intervjuer gjorts med barnskötare och förskollärare. Enligt Kvale och Brinkmann (2014, s. 41) ger kvalitativa intervjuer möjlighet till att få en bredare bild av det undersökta problemet. Den som intervjuas får möjlighet att berätta ur sitt eget perspektiv och med egna ord. Detta val av metod utgår från studiens syfte som är att öka kunskapen om pedagogers, i detta fall förskollärares och barnskötarens olika uppfattningar och erfarenheter om högläsning i relation till yngre barns språkutveckling. Kvale och Brinkmann (2014, s. 207 – 210) skriver att intervjuarens förmåga att genomföra en intervju har stor betydelse och påverkan på intervjuens kvalitet. Författarna betonar dock att eftersom antalet deltagare i denna metod är få så blir inte svaren kvantitativa och generaliserbara vilket heller inte är min avsikt i denna studie.

6.2. Studiens deltagare

Jag har valt att intervjua fem pedagoger varav tre förskollärare och två barnskötare i fyra olika förskoleavdelningar i två svenska kommuner. Några av informanterna kände jag sedan innan. Anledningen till att jag har valt två olika yrkeskategorier är att för det första arbetar både förskollärare och barnskötare dagligen nära barnen och har ansvar för barns språkutveckling genom i detta fall högläsning. För det andra har förskollärare och barnskötare olika kompetenser, förmodligen olika uppfattningar och erfarenheter av att ha arbetat med högläsning på ett språkfrämjande sätt. Min avsikt med studien är att få kunskap om olika uppfattningar och olika erfarenheter.

Intentionen med att välja två olika kommuner i denna studie var dels att få ett bredare perspektiv på hur de olika pedagogerna arbetar med högläsning, vad de har för

erfarenheter och uppfattningar om högläsning samt se likheter och olikheter mellan olika arbetssätt, men även för att skydda informanternas identitet. Alla fem informanterna arbetar på yngre barns avdelningar i åldrarna 1 – 3. Pedagogerna har arbetat olika lång tid och har olika erfarenheter av att ha arbetat med barn i olika åldrar. Vissa av informanterna har fortbildat sig inom högläsning och språkutveckling medan andra har enbart barnskötare- eller förskolläraryt utbildning.

Emma är utbildad förskollärare och har arbetat i förskolan i cirka 5 år. Utöver sin förskolläraryt utbildning har Emma deltagit i Skolverkets uppdragsutbildning nämligen läslyftet.

Susanne, som är verksam barnskötare har arbetat inom yrket i över 35 år och i nästan 10 år på den förskolan som hon arbetar idag. Utöver sin barnskötare utbildning har Susanne gått en språkutvecklingskurs.

Sara är förskollärare och har arbetat inom förskolan i över 10 år. Halva delen av tiden har hon arbetat i olika förskolor och förskoleklasser.

Anita har varit verksam barnskötare i cirka 30 år och hälften av tiden har hon arbetat på den förskola som hon arbetar idag. Utöver sin barnskötaryt utbildning har Anita gått en fortbildning i början av sin yrkeskarriär som hette Vägen till språket.

Anna har arbetat som förskollärare i snart 40 år och halva tiden på den förskolan som hon arbetar idag. Anna har alltid arbetat som förskollärare. Anna deltar i Skolverkets uppdragsutbildning Läslyftet.

6.3. Genomförande

Innan genomförandet av intervjuerna gjorde jag en pilotintervju med en barnskötare som jag kände innan och var trygg med. En pilotintervju kan enligt Löfgren (2014, s. 150) hjälpa intervjuaren att testa sitt redskap, testa sig själv som intervjuare, göra misstag och lära av dem samt känna sig bekväm och trygg inför genomförandet av intervjuerna. Efter pilotintervjun gjordes små justeringar av frågorna.

I sökandet av förskolor har informanterna tillfrågats via mail eller besök på deras arbetsplats (alltså muntligt). Efter överenskommelse om dag och tid för intervjuerna har informanterna tagit del av ett informationsbrev (bilaga 1) kring undersökningen. Intervjufrågorna (bilaga 2) utformades utifrån studiens syfte och undersökningsfrågor. Jag har medvetet valt att inte skicka intervjufrågorna i förväg till informanterna eftersom jag inte ville att informanterna skulle vara pålästa inför intervjun. Intervjufrågorna bestod av både öppna frågor samt följdfrågor, detta kan kopplas till Kihlström (2007, s. 49) då hon skriver att ställa öppna frågor kan ge informanterna möjlighet att kunna beskriva, förklara och ge konkreta exempel med egna ord och erfarenheter. Följdfrågor kan ställas under intervjun beroende på deltagarnas svar vilket kan ge djupare beskrivning av någon händelse eller något fenomen.

Intervjuerna genomfördes på informanternas arbetsplatser i ett ostört rum och den avsatta tiden var mellan 30 – 60 minuter. Löfgren (2014, s. 148) betonar att val av rätt plats och tillräckligt med tid kan ha en stor och avgörande betydelse för intervjun då det ska kännas bekvämt att sitta i ett rum helt ostört och hinna besvara frågorna. Vid intervjuerna har ljudupptagning använts dels för att det skulle vara svårt att hinna anteckna allt som informanterna sa, dels för att kunna ha full fokus på att lyssna. Under intervjun har även enklare anteckningar gjorts detta för att fylla ut ljudupptagningar.

6.4. Bearbetning och analys av materialet

Samtliga fem inspelade intervjuerna har skrivits ner på datorn antingen samma dag eller dagen efter. Jag har valt att ta bort de ord eller de delar som inte var relevanta för studiens resultat, delar som exempelvis pauser, skratt eller utfyllnadsord.

Vid bearbetning av insamlat material har jag lyssnat igenom inspelningarna ett flertal gånger för att kunna anteckna viktiga delar som jag hade missat vid första gången. Jag har valt att dela in informanternas svar utifrån respektive intervjufråga samt efter likheter och olikheter som jag har funnit i svaren. Informanternas svar lästes flera gånger för att upptäcka gemensamma utgångspunkter eller eventuella skillnader. Detta skriver även Malmqvist (2007, s. 126) att med utgångspunkt från

de olika intervjufrågorna får intervjuaren möjlighet att finna variationer i informanternas svar vilket är det främsta syftet i kvalitativa studier. Sedan har jag valt att dela in resultatet i olika kategorier så som *Högläsningens betydelse*, *Pedagogernas arbete med högläsning* och *Svårigheter och möjligheter med högläsning*. Kategorierna är formulerade utifrån studiens syfte och frågeställningar. Begreppen *Proximala utvecklingszonen*, *verktyg* och *litteracitet* har varit centrala i analysen av resultatet.

6.5. Forskningsetiska överväganden

I studien har jag tagit hänsyn till riktlinjer och regler som Vetenskapsrådet (2017) presenterar som är viktiga att beakta vid forskning. Vid tidigare studier har jag använt mig av vetenskapsrådets fyra huvudkrav (2002) nämligen *informationskrav*, *samtyckeskrav*, *konfidentialitetskrav* och *nyttjandekrav*. Sedan 2017 har dessa krav ändrats och specificerats, exempelvis forskareetik och forskningsetik är en av de nya riktlinjerna. Enligt Vetenskapsrådet (2017, s. 12) handlar forskareetik om hur forskare ska förhålla sig till sin forskarroll, visa ärlighet till resultat och tidigare forskning. Forskningsetik berör vem eller vilka som medverkar i forskningen.

Informerat samtycke (vetenskapsrådet 2017, s. 31) innebär att deltagarna i studien ger sitt samtycke och informeras om studiens syfte, metod och hur uppgifterna kommer att behandlas. Jag har i god tid skickat ut informationsbrev till berörda förskolor. Jag har informerat de berörda pedagogerna om att när som helst under studien har de rätt att avbryta sin medverkan. Informationsbrevet synliggjorde studiens syfte, förfrågan om godkännande till ljudupptagning och hur de forskningsetiska principerna skulle beaktas både under studiens gång men även efter att den var klar, samt hur och till vem informanterna skulle kunna vända sig till vid frågor och funderingar kring intervjun och hantering av information.

Individskyddskravet (vetenskapsrådet 2017, s. 13) handlar om att de berörda individerna skyddas från skada och kränkning. I min studie har jag tagit hänsyn till de berörda individernas välbefinnande så att de känner sig trygga och bekväma inför intervjutillfället. Exempelvis har de fått välja tid och plats som passade dem bäst,

vidare har jag informerat dem muntligt om intervjun och att de när som helst kunde avbryta intervjun utan några förklaringar.

Enligt Vetenskapsrådet (2017, s. 41) innebär personuppgiftslagen (GDPR eller hantering av personuppgifter) att de berörda individerna ska anonymiseras för utomstående genom hela studien och inga personuppgifter ska lämnas ut. Jag har informerat deltagarna om att jag inte kommer att ange några namn på personer eller förskolorna för att skydda de medverkande. Vetenskapsrådet (2017, s. 40) tar upp begreppet *konfidentialitet*. Detta innebär att inga obehöriga kommer att ta del av materialet och de uppgifter som jag har samlat in. I denna studie har informanterna fått fiktiva namn för att undvika att identifiera dem. I resultat och analys av materialet har bokstäverna F och B använts vid uttalanden och citat av förskollärare respektive barnskötare.

Nyttjandekravet- Det insamlade materialet kommer att användas endast i utbildningssyfte för den här studien. Alla uppgifter och råmaterial kommer att raderas när studien är avslutad.

6.6. Trovärdighet

Trovärdighet i en kvalitativ undersökning handlar enligt Kvale och Brinkmann (2014, s. 296) om vikten av att välja en metod som är anpassad för studiens syfte. Eftersom jag sökte kunskap om pedagogers olika uppfattningar och erfarenheter av högläsning i förskolan användes intervjuer som metod. Det stärker studiens trovärdighet. Kihlström (2007, s. 49) poängterar att vid kvalitativa intervjuer är det viktigt att intervjua personer som har erfarenhet inom ämnet som intervjun behandlar. Det tog jag hänsyn till vid valet av de fem informanterna som alla hade erfarenheter av det ämne jag studerar.

Det specifika område eller ämne som undersöks ska enligt Kvale och Birkman (2014, s. 296) ha en röd tråd genom hela arbetsprocessen. Det är även något jag strävat efter i arbetets alla delar

Kihlström (2007, s. 232) skriver att inspelade intervjuer ger större trovärdighet eftersom intervjuarens sätt att ställa frågor och även informantens svar behålls i sin helhet. Pilotintervjun i denna studie har i sin tur lett till bättre trovärdighet. Detta stöds av Kihlström (2007, s. 231) som menar att trovärdigheten förbättras när intervjufrågorna och genomförandet testas genom en pilotintervju eftersom eventuella fel och svagheter kan upptäckas då.

Intervjufrågorna utformades utifrån studiens syfte och frågeställningar som sedan kommenterades av handledaren (för examensarbetet) och efter det har det gjorts smärre justeringar. Detta främjar också trovärdigheten.

7. Resultat

I detta kapitel presenteras det resultat som har framkommit utifrån pedagogernas beskrivningar. I analysen blev följande kategorier synliga: *högläsningens betydelse, pedagogernas arbete med högläsning och svårigheter och möjligheter med högläsning*. Resultatet som indelats i dessa kategorier svarar på studiens frågeställningar som är:

- Vad anser pedagogerna om högläsningens betydelse för yngre barn?
- Hur beskriver pedagogerna sitt arbete med högläsning?
- Vilka eventuella svårigheter och möjligheter anser pedagogerna att det finns i sitt arbete med högläsning?

Informanternas utsagor har bytts ut från talspråk till skriftspråk för att förenkla läsningen utan att betydelsen av innehållet har påverkats. För att underlätta läsningen har förskollärare markerats med F och barnskötare med B.

7.1. Högläsningens betydelse

Analysen visar att högläsning är viktig för de yngre barnens språkutveckling.

Exempelvis menar Emma (F):

Barnen får större ordförråd genom högläsning och det finns forskning som visar att barn som inte blir lästa för får sämre ordförråd än de som blir lästa för (Emma F).

Samtliga informanter anser att högläsning bidrar till att barn lär sig nya ord, lär sig om hur språket är uppbyggt och bekantar sig med texter. De kan få nya idéer för nya lekar samt att de lär sig om sin omvärld, vilket Anna berättar om:

Högläsning är viktig för alla barns utveckling och lärande oavsett ålder. Genom högläsning kan en få nya syn på saker och ting (Anna F).

Susanne (B) anser att syftet med högläsning kan tolkas olika och därmed kan högläsning få olika betydelse. Hon nämner dock inte vilka olika betydelser högläsningen kan få. Susanne (B) berättar också att det är viktigt för barnen att kunna träna på att lyssna till någon genom högläsning. Emma (F) och Sara (F) anser även att många vårdnadshavare idag inte har tid att läsa för sina barn hemma. Då är det viktigt att barnen blir lästa för i förskolan.

Informanterna menar alltså att högläsning är viktig för de yngre barnen, men det framgår också att informanterna har ändrat sina uppfattningar över tid. Emma (F) berättar att tack vare sin förskolläro utbildning har hon utvecklat kunskaper om hur hon kan arbeta med högläsning för att främja barns språkutveckling. Hon har dessutom utvecklat kunskaper under tiden hon har arbetat. Emma menar:

För mig har grundsynen om varför högläsning är viktig för barns språkutveckling alltid varit densamma, men mina kunskaper om hur det kan arbetas med högläsning har utvecklats under de åren jag har jobbat (Emma F).

Några av informanter berättar att de har fått möjlighet att gå på läslyftet som är en kompetensutveckling för pedagoger som arbetar i förskolan. Läslyftet handlar om att erbjuda både de yngre och de äldre barnen möjlighet att utveckla språket.

Susanne (B) har alltid varit intresserad av läsning, men även hon berättar att hennes syn på högläsningens betydelse har ändrats genom åren då hon har arbetat. Hon har insett att det har blivit mycket viktigare med högläsning på senaste år då datorer och läsplattor har kommit in i förskolans verksamhet. Hon påpekar vikten av variation och berättar:

Jag anser att fysiska böcker alltid ska finnas för barnen så att de kan få känna på en ”riktig” bok, bläddra, hålla upp och ner och se hur fysiska böcker ser ut redan i sina tidiga år (Susanne B).

Även Sara (F) berättar att hon alltid tyckt om att läsa högt för barnen. Dock har hennes syfte med högläsning ändrats genom åren. Sara berättar att när hon var nyutbildade barnskötare så läste hon mycket för läsningens skull. Men hennes intention kunde också vara att barnen skulle få varva ner innan exempelvis de skulle äta. Sara uttrycker:

Som nyutbildad barnskötare gjorde jag som de andra pedagogerna gjorde i verksamheten utan att reflektera över det. Jag hade inte så mycket kunskap om hur och varför högläsning kan faktiskt användas (Sara F).

Vidare berättar Sara att även om läroplanen har belyst högläsningens vikt, ska pedagogerna ändå vara medvetna om varför de ska läsa högt för barnen och hur de ska göra det på ett språkfrämjande sätt. Sara berättar:

Jag har genom åren blivit mer medveten och fått en annan förståelse för hur högläsning kan bidra med barnens språk, ordförråd, deras förståelse för skriftspråk, texter, meningsuppbyggnad och att de lär sig mycket om sin omvärld genom högläsning (Sara F).

Sammantaget visar informanternas utsagor att deras syn på och uppfattningar om högläsning och dess betydelse har ändrats genom åren. Några upplever att högläsning och just fysiska böcker har blivit ännu viktigare då digitala verktyg idag används på bekostnad av fysiska böcker. Informanterna förespråkar alltså en variation av böcker.

7.2. Pedagogernas arbete med högläsning

7.2.1. Olika tillvägagångssätt

Analysen visar att informanterna lyfter fram flera olika sätt att arbeta med högläsning. Emma (F) berättar att de vanligtvis arbetar i projekt utifrån böcker vilket hon anser vara ett fungerande sätt för att främja de yngre barnens språkutveckling. Exempelvis arbetar de med *Sagan om vanten* och detta började med att barnen hittade en vante ute på förskolans gård och då ansåg pedagogerna att detta kunde vara ett bra sätt att påbörja ett projektarbete. Emma säger:

Det blir mycket roligare och spännande för barnen att introducera en bok genom ett projekt än att bara ta en bok och läsa högt för barnen (Emma).

Flera informanter berättar att de använder sig av konkreta material eller rekvisita med inspiration från böcker som pedagogerna läst för barnen. Till exempel använder de plastdjur. Djuren får sedan gå på olika äventyr eller göra olika uppdrag beroende på vad de anser att barngruppen behöver eller är intresserade av. Till exempel om djuren blir ovänner och hamnar i konflikter får barnen komma med förslag om hur djuren kan komma överens med varandra och bli vänner igen. På så sätt verkar pedagogerna bearbeta och konkretisera innehållet i böckerna. Arbetet handlar då inte bara om att bläddra i en bok, utan berättelserna kan utvecklas och förändras genom att de tillsammans med barnen hittar på nya händelser. Beskrivningarna tyder på att förskollärarna främjar barnens utveckling av litteracitet genom att använda bilder, skapa egna händelser och berätta muntligt.

Susanne (B) berättar att de arbetar utifrån barns intresse och inflytande. Ett sätt är att fråga vårdnadshavarna vid inskolningen om vad och vilka böcker barnen är intresserad av att läsa eller lyssna, berättar Susanne. Anita (B) beskriver att när de till exempel upptäckt att barnen är intresserade av att knacka på dörrar, så har de valt att arbeta med boken *Knacka på*. Vidare berättar hon att de läser boken ett par gånger och sedan spelar de upp boken i storbild (projektor) och använder ett skyнке. Då kan barnen gå fram själva och knacka på medan en pedagog står vid sidan och berättar muntligt om vad som händer bakom varje dörr. Anita berättar att vissa barn vet exakt vad som ska hända i och med att de har läst boken flera gånger medan andra barn behöver hjälp och stöd av pedagoger och kamrater:

Barnen tycker att det är väldigt roligt när de själva är inblandade i berättelsen (Anita B).

Flera informanter använder sig av bilder och skapar egna berättelser kring bilderna.

Emma säger:

Vi brukar improvisera sagorna i böckerna genom att använda konkreta material och berätta flanosagor, sedan får de barnen som kan uttrycka sig verbalt återberätta sagan (Emma F).

Några informanter använder sig av TAKK (tecken som alternativ och kompletterande kommunikation) det vill säga tecken som stöd exempelvis när de läser högt för barnen, sjunger eller berättar flanosagor. De tecknar bland annat färger och djur. Informanternas utsagor visar att de verkar främja barnens utveckling av litteracitet genom att använda TAKK, att sjunga eller att berätta flanosagor.

7.2.2. Urval av böcker

Analysen visar att samtliga informanter använder sig av olika typer av böcker, till exempel pekböcker, bilderböcker, tygböcker, faktaböcker och böcker med både långa och korta texter. Informanterna berättar att de använder sig av appen *Polyglott* som innehåller många olika berättelser och sagor på många olika språk. Anna berättar:

Polyglott appen är ett smidigt och väldigt uppskattat arbetssätt speciellt om det finns barn med annat modersmål än svenska i barngruppen (Anna F).

Informanternas utsagor visar att även andra typer av böcker såsom pekböcker, bilderböcker, tygböcker, faktaböcker, böcker med både långa och korta texter förekommer i arbetet med högläsning. Susanne berättar:

Faktaböcker är bra då vi kanske under exempelvis en utflykt hittar en nyckelpiga så kan vi slå i faktaböcker och läsa om nyckelpigor, vad de äter, hur de bor och så vidare (Susanne B).

Informanterna berättar att de försöker välja böcker med mindre text-så barnen orkar lyssna. Emma berättar:

Vi använder oss av böcker med mycket texter också men då försöker de att korta ner dem annars blir det för långa lässtunder (Emma F).

Informanterna beskriver att de ofta använder sig av "Babblarböckerna". De har då Babblarna som tema under en termin och läser babblarböckerna eller har skapande med "babblartema". Exempelvis skapar de olika "babblarhus" eller babblarna med hjälp av petflaskor eller papper mache. Var och en av babblarfigurerna presenterar ett speciellt ämne eller område. Till exempel är Babba representant för språket. Emma berättar:

Babba är en pratglad figur som tycker om att läsa sagor och diskutera saker, därför använder vi Babba vid våra lässtunder (Emma F).

7.2.3 Spontan eller planerad högläsning

Analysen visar att de spontana lässtunderna förekommer oftare än de planerade. Barnen väljer då sina favoritböcker och ber pedagogerna att läsa dem. Vid spontana lässtunder är det oftast barnen som väljer böcker vilket kan vara deras favoritböcker. Anita berättar att de läser exempelvis *Ajja & Bajja ska sova* ungefär sju gånger om dagen. Hon menar:

Detta behöver de yngre barnen, de behöver upprepning för att de ska lära sig nya ord och kunna reflektera över innehållet. Så småningom kan de hela boken och vet exakt vad som ska hända i nästa blad (Anita B).

Informanterna uppger att när vissa barn sover kan andra barn hämta en bok och be pedagogerna att läsa den. Vidare kan barnen när de blir lämnade av vårdnadshavarna, vilja sitta och läsa en stund innan de vill leka.

Informanternas beskrivningar visar att det verkar förekomma minst en planerad lässtund i veckan och i mindre läsgrupper (1 - 5 barn per läsgrupp). Böckerna väljs antingen utifrån de teman de har valt att arbeta med eller om det är något behov de har upptäckt i barngruppen. Lässtunderna sker i ett tyst och lugnt rum där det inte händer så mycket runt omkring barnen. Lässtunderna genomförs alltid på förmiddag då de flesta av barnen sover på eftermiddag. En viktig aspekt som lyfts fram av flera informanter är tiden, vilket Anna berättar om:

Det är viktigt att lässtunden inte ligger nära lunchtiden då många barn är trötta och hungriga (Anna F).

Sammantaget visar analysen att pedagogerna beskriver att högläsning handlar om mer än att läsa ur en bok. Detta verkar skilja högläsning för de yngre barnen från högläsning med äldre. Susanne (B) menar att när man som pedagog arbetar med yngre barn så kan man inte läsa ifrån en bok bara rak av, utan man "samtalar" mycket

om boken med barnen. Hon menar att när barnen blir lite äldre ungefär vid 2 eller 2,5 års ålder kan vuxna ”läsa högt” för dem och visa bilder.

7.3. Svårigheter och möjligheter

Analysen visar att möjligheterna med högläsning är många. Bland annat verkar barn lära sig lär nya ord och om hur språket är uppbyggt. Genom högläsning verkar barnen lära sig om miljön, djuren, människor och om sin omvärld helt enkelt. Men samtliga informanter upplever vissa svårigheter vid reflektion och bearbetning av böckernas innehåll. En aspekt som lyfts fram av flera informanter är det verbala språket, vilket Anna berättar om:

Det kan vara svårt att utmana barnen genom att ställa frågor när de flesta inte har utvecklat det verbala språket än (Anna F).

En annan svårighet som nämns av en informant är koncentrationen hos barnen. Enligt Anita (B) har detta att göra med förutsättningar i förskolans verksamhet eller rättare sagt samhället de lever i som gör att barnen blir mindre koncentrerade. Hon berättar:

Barn blir idag mindre koncentrerade för att datorer och Ipads har tagit över allt för mycket och i det samhället vi lever i idag ska allt gå fort med bläddrande fingrar (Anita B).

Vidare finns det en oro för att digitala verktyg ska konkurrera ut högläsning ur fysiska böcker. En annan svårighet som nämns av flera informanter är den tiden de yngsta barnen befinner sig på förskolan, vilket Anna berättar om:

De yngsta yngre barn har inte samma förutsättningar som de äldre barnen. Exempelvis de tröttnar väldigt fort på saker och vill utforska andra saker istället eller att de blir hungriga, vilket gör att lästunder och reflektionstider måste förkortas (Anna F).

Barns vistelse på förskolan verkar vara en viktig aspekt för högläsning, enligt informanterna, det vill säga hur mycket de hinner arbeta med reflektioner och bearbetning av böckernas innehåll. De barnen som oftast blir borta på grund av sjukdom eller ledighet missar oftast planerade reflektionstider och lästunder.

7.4. Sammanfattning

Analysen visar att informanterna i de flesta avseenden är samstämmiga, oavsett deras utbildningar. Men när det gäller digitala verktyg visar informanter som är utbildade barnskötare en oro för digitalisering av förskolans verksamhet.

Informanterna beskriver att de har ett pedagogiskt syfte med högläsning, det vill säga att de läser böcker utifrån de behov och intressen de uppfattar att barnen har. Tidigare har det varit vanligare att de läst för att barnen skulle komma till ro. Analysen visar att informanternas arbetssätt är i stort lika men i vissa fall skiljer det åt sig. Till exempel temaarbete och arbete med TAKK (tecken som alternativ och kompletterande kommunikation) är arbetssätt som inte nämns av alla informanter. Samtliga informanter visar medvetenhet om högläsningens betydelse, till exempel att högläsning bidrar till att barn lär sig nya ord, lär sig om hur språket är uppbyggt och bekantar sig med texterna. Analysen visar att samtliga informanter värderar högläsningens betydelse högt och läser högt för barnen, vilket tolkas som att de använder sig av mentala (intellektuella) verktyg. Analysen visar att samtliga använder sig av materiella verktyg som exempelvis läsplattor och bilder. Informanterna beskriver att de använder sig av TAKK och symboler i sitt arbete med högläsning, vilket kan tolkas som att de använder sig av språkliga verktyg. Samtliga informanter nämner några svårigheter som de upplever när det gäller bearbetning och reflektion av böckernas innehåll. En av svårigheterna är att de flesta av yngre barnen saknar det verbala språket. En annan svårighet är den planerade reflektionstiden som barnen missar när de blir borta på grund av olika skäl. Analysen visar att barnen verkar utveckla språket med hjälp av högläsning och under ledning av pedagogen, vilket tolkas som att barn klarar av saker med hjälp av en pedagog (proximala utvecklingszonen).

8. Diskussion

I detta kapitel kommer studiens resultat att diskuteras utifrån tidigare forskning, teoretiska begrepp samt Lpfö 18. Sedan följer studiens metoddiskussion, slutsatser och förslag till vidare forskning.

8.1. Resultatdiskussion

Syftet med denna studie var att få ökade kunskaper om pedagogers, i detta fall förskollärares och barnskötares uppfattningar och erfarenheter om högläsning i relation till yngre barns språkutveckling. Följande var studiens frågeställningar:

- Vad anser pedagogerna om högläsningens betydelse för yngre barn?
- Hur beskriver pedagogerna sitt arbete med högläsning?
- Vilka eventuella svårigheter och möjligheter anser pedagogerna att det finns i sitt arbete med högläsning?

Resultatdiskussionen har indelats i följande avsnitt: *högläsningens betydelse, pedagogernas arbete med högläsning och svårigheter och möjligheter med högläsning*. Centrala delar i resultatet lyfts fram och relateras till styrdokument, tidigare forskning samt begreppen proximala utvecklingszonen, språkliga verktyg, mentala verktyg, materiella verktyg och litteracitet.

8.1.1. Högläsningens betydelse

Resultaten visar att barnen verkar utveckla språket med hjälp av högläsning och under ledning av pedagoger. Säljö (2000, s. 119) menar att proximala utvecklingszonen handlar om vad barn kan klara av själv och vad hen kan klara av med hjälp av en kunnig vuxen, i detta fall en pedagog. Samtliga av pedagogerna som intervjuades beskrev att de läser högt för barnen, vilket kan förstås som att pedagogerna använder sig av mentala (intellektuella) verktyg (Säljö 2000, s. 20). Studiens resultat visar även att barnen verkar få nya idéer genom högläsning och att de lär sig nya ord. Även Simonssons (2004, s. 208 – 209) och Pihlgrens (2019, s. 3) studier visar att bilderböcker och högläsning leder till att barn lär sig nya ord och skapar nya idéer för nya lekar i både individuella aktiviteter och gruppaktiviteter. På det sättet skapas möjligheter för barn att erövra litteracitet. Pedagoger i förskolan har

i uppdrag att utifrån förskolans läroplan (Lpfö 18) arbeta med att stimulera barns språkutveckling genom högläsning. Resultaten visar att samtliga informanter anser att högläsning är viktigt för barns språkutveckling, vilket kan kopplas till förskolans läroplan som påpekar att ”barn utvecklar språket genom att lyssna på högläsning och samtala om litteratur och andra texter” (Lpfö 18, s. 8). Tillexempel berättar en informant att barn som blir lästa för får ett rikare ordförråd än barn som inte blir lästa för. Pihlgren (2019, s. 1) skriver att i en miljö där högläsning används flitigt och där det sker en regelbunden diskussion kring böckerna får barnen bättre språkförmågor.

8.1.2 Pedagogers arbete med högläsning

Pedagogerna beskriver att populärkultur² bland annat Babblarna är vanligt förekommande bland de yngsta barnen när det gäller högläsning och projektarbete. Även Säljö (2000, s. 74) skriver att använda anpassad rekvisita med ett anpassat språk leder till att budskapet förmedlas på ett enklare sätt. Pedagogerna anser att vissa barn vet exakt vad som ska hända vid en aktivitet medan andra barn behöver stöd och hjälp av antingen en pedagog eller andra barn. Detta ligger i linje med den proximala utvecklingen, vilken beskrivits som att kunna klara av saker med hjälp och under ledning av en pedagog eller andra kunniga kamrater (Säljö 2000, s. 119). Studiens resultat visar att merparten av pedagogerna verkar använda sig av TAKK (tecken som alternativ och kompletterande kommunikation), bilder, symboler, texter, kroppsspråk, det vill säga olika rekvisita vid muntligt berättande. Detta innebär att pedagogerna verkar använda sig av både mentala, språkliga och materiella verktyg (Säljö 2000, s. 20). Även i Björklunds (2008), Fasts (2007) och Simonssons (2004) studier framgår det att barn erövrar litteracitet på olika sätt genom exempelvis symboler, bilder och tecken.

Resultaten visar också att pedagogerna kanske inte väljer böcker som alltid utmanar barnen när de väljer böcker utifrån aktuellt tema eller sådana böcker som barnen har intresse och behov av. Pihlgren (2019, s. 10) skriver att oftast väljs böcker som anpassas till barnens ålder och till den nivån de befinner sig i och allt som utmanar

---

²Populärkultur- Enligt Fast (2011, s. 86) handlar populärkultur om massproduktion av en produkt som tilltalar många barn. Exempelvis Babblarna.

barnen undviks. I val av böcker, menar jag, att pedagoger bör fundera över vilka idéer, nya lekar och samtalsämnen boken kan inspirera till.

8.1.3 Svårigheter och möjligheter med högläsning

Samtliga informanter beskriver högläsningens möjligheter exempelvis genom högläsning verkar barnen lära sig nya ord, få nya idéer för nya lekar, bekantar sig med olika texter och lär sig om hur språket är uppbyggt. Genom högläsning verkar också barnen lära sig om människor, djur och natur. Men de anser att det även finns svårigheter med högläsning speciellt vid reflektion och bearbetning av böckernas innehåll. Pedagogerna anser att det är viktigt att som pedagog vara närvarande och sätta ord på saker och ting samt att utmana barnen genom att ställa öppna frågor. Även i Norlings (2015, s 100) studie framgår det att pedagogers närvaro har en stor betydelse för barns språkutveckling. På så vis kan barn lära sig nya ord.

Det verbala språket är en av svårigheterna som pedagogerna nämner. Men hur kan barnen få möjlighet att kunna fundera och reflektera över olika saker om pedagogerna inte utmanar dem? Pihlgren (2017, s. 2) skriver att med hjälp av en pedagog som ställer frågor kan även små barn tänka och fundera. Exempelvis genom att ställa enkla frågor så som ”Varför är solen gul?” eller ”Kan grodor prata?” kan även små barn alltså barn som är mellan 1 – 3 år fundera och reflektera kring frågorna. Detta kan även kopplas till den proximala utvecklingszonen (Säljö 2000, s. 119) att med hjälp av pedagogens stöd kan barn klara av saker som det inte kan klara av själva.

Att informanterna visar en viss oro för att digitala verktyg används för mycket i förskolans verksamhet är förståeligt, men samtidigt ingår användandet av digitala verktyg i det pedagogiska uppdraget. Varje barn ska ges förutsättningar att utveckla sitt intresse för bilder, berättelser och texter i olika medier, såväl digitala som andra, samt utveckla sin förmåga att använda, tolka, ifrågasätta och samtala om dessa (Lpfö 18, s. 14).

8.2. Sammanfattande slutsatser

Resultaten visade att informanternas syn och uppfattningar om högläsningens betydelse och syfte har ändrats genom åren, från att de har läst mest för läsningens skull till att de använder högläsningen som ett pedagogiskt redskap. Några av informanterna berättade att de tack vare Läslyftet har fått mycket inspiration och många idéer om hur de kan arbeta med högläsning. Studiens resultat visade att alla informanter inte har fått möjlighet att delta i utbildningar som exempelvis Läslyftet. Högläsning enligt läroplanen (Lpfö 18, s. 8) är en viktig aspekt i barns språkutveckling och ingår i det pedagogiska uppdraget. Därför är det viktigt att alla som arbetar i förskolan, både förskollärare och barnskötare, får möjlighet att delta i fortbildningar så som läslyftet eller liknande, där de kan utveckla sina kunskaper om hur de kan arbeta med högläsning.

Studien visade att merparten av informanterna upplever det verbala språket som en svårighet. Informanterna menade att när många av de yngre barnen ännu inte hunnit utveckla det verbala språket kan det vara svårt att samtala om böckerna och dess innehåll. Genom att erbjuda barnen flera kommunikationsalternativ som exempelvis TAKK (tecken som stöd) kan pedagogerna underlätta kommunikationen. Men det är viktigt att pedagogerna själva får möjligheter att utveckla sina kunskaper inom olika kommunikationssätt.

Samtliga informanter beskrev vikten av högläsning för barns språkutveckling. Ett annat sätt för barn att bekanta sig med olika texter förutom böcker är att använda exempelvis tidningar och kataloger, vilket inte nämns av informanterna. Enligt Fast (2011, s. 199) kan olika texter som tidningar och kataloger locka barnen till läshörnan samt att barnen bekantar sig med olika texter. Om verksamheten erbjuder barnen olika typer av texter och böcker får barnen möjlighet att möta olika texter och se att böcker, tidningar och kataloger ser olika ut.

I den här studien visar jag betydelsen av högläsning för yngre barns språkutveckling i förskolan och att pedagoger kan arbeta med högläsning på olika sätt. Därför menar jag att den här studien är viktig för pedagoger i förskolan för att inspirera dem till hur de kan arbeta med högläsning för de yngre barnen. Jag anser även att studien är

viktig för vårdnadshavare för att de ska se det viktiga med högläsning och därmed vilja läsa mer för sina barn.

8.3. Metoddiskussion

Att använda kvalitativa intervjuer som metod i denna studie anser jag relevant i relation till syftet där jag eftersökte pedagogers olika uppfattningar och erfarenheter av yngre barns språkutveckling genomhögläsning. (jfr Kvale och Brinkman, 2014, s. 47). Jag upplevde en viss tidspress i sökandet efter informanter eftersom tiden för uppsatsarbetet hade en snäv tidsram. Det var inte säkert att de som hade tillfrågats kunde ställa upp på intervjuerna på grund av förutsättningarna i verksamheten.

Jag valde att intervjua både förskollärare och barnskötare i två olika kommuner, vilket jag ansåg skulle ge tillräckligt stor variation i informanternas beskrivningar. Tre förskollärare och två barnskötare deltog i undersökningen och antalet informanter ansåg jag vara tillräckligt många, dels i relation till den tid jag hade till förfogande, dels för att det gav tillräckligt rikt material. Alla intervjuer genomfördes på informanternas arbetsplatser i avskilda rum vilket kan ha främjat informanternas trygghet och ett lugnt klimat.

Tack vare en pilotintervju kunde jag se hur lång tid intervjuerna skulle ta och efteråt kunde otydligheter i intervjufrågorna justeras. Intervjufrågorna ansåg jag vara relevanta för att besvara studiens frågeställningar. Eftersom informanterna inte fick frågorna i förväg för att förbereda sig kan detta ha påverkat informanternas svar. Om informanterna i förväg kunnat förbereda sina svar på frågorna kan det möjligen ha gett mer utförliga och genomtänkta svar. Det kan dock ha blivit alltför tillrättalagda svar vilket jag ville undvika. Därför valde jag att inte skicka ut frågorna innan intervjuerna.

Materialet kategoriserades utifrån studiens syfte, frågeställningar och återkommande begrepp. De relevanta delarna av materialet analyserades utifrån inspiration av det sociokulturella perspektivet med centrala begreppen proximala utvecklingszonen, verktyg och litteracitet. I presentation av resultatet har jag valt att

använda fiktiva namn för att undvika identifieringen av informanterna för utomstående. Av samma anledning har jag valt att inte citera vissa uttalanden.

8.4. Vidare forskning

Under tiden då jag har arbetat med studien har det dykt upp olika idéer och frågor om högläsning som skulle kunna vara intressant att forska vidare på. Eftersom jag i denna studie har fokuserat på pedagogers olika uppfattningar och erfarenheter om högläsning skulle det vara intressant att undersöka högläsning ur ett föräldraperspektiv. Alltså undersöka hur vårdnadshavarna ser på yngre barns språkutveckling genom just högläsning.

9. Referenser

Björklund, Elisabeth (2008). *Att erövra litteracitet. Små barns kommunikativa möten med berättande, bilder, text och tecken i förskolan*. Göteborgs universitet. Göteborg.

Fast, Carina (2011). *Att läsa och skriva i förskolan*. Lund. Studentlitteratur AB.

Fast, Carina (2007). *Sju barn lär sig läsa och skriva*. Uppsala universitet. Uppsala.

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig på Internet:

http://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

God forskningssed [Elektronisk resurs]. Reviderad utgåva (2017). Stockholm: Vetenskapsrådet.

Tillgänglig på internet: <https://publikationer.vr.se/produkt/godforskningssed/>

Kihlström, Sonja. (2007). Uppsatsen – examensarbetet. I: Dimenäs, Jörgen. (red) (2007). *Lära till lärare. Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber AB. (s. 226 – 142)

Kvale, Steinar, & Brinkmann, Svend. (2009/2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur. Lund: Studentlitteratur AB

Lpfö (2018). *Läroplan för förskolan. Lpfö*. Stockholm: Skolverket.

Lpfö 98 (rev. 2010). *Läroplan för förskolan. Lpfö*. Stockholm: Skolverket.

Löfgren, Håkan. (2014). Lärarberättelser från förskolan. I: Löfdahl, Annica., Hjalmarsson, Maria, & Franzén, Karin. (red.) (2014). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber AB. (s. 144 – 152)

Malmqvist, Johan. (2007). *Analys utifrån redskap. I: Dimenäs, Jörgen. (red) (2007). Lära till lärare. Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik.* Stockholm: Liber. (s. 122)

Norling, Martina (2015). *Förskolan - en arena för social språkmiljö och språkliga processer.* Mälardalen University. Västerås.

Pihlgren, Anna S (2019). *Högläsning.* Hämtad 2019-11-19
https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/5-las-skriv/Forskola/021-Lasa-o-beratta/del_01/Material/Flik/Del_01_MomentA/Artiklar/M21_fsk_01A_01_hoglasning.docx

Pihlgren, Anna S (2017). *Samtala om texter.* Hämtad 2019-11-19
https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/5-las-skriv/Forskola/021-Lasa-o-beratta/del_02/Material/Flik/Del_02_MomentA/Artiklar/M21_fsk_02A_01_samtal.docx

Pramling, Niklas (2015). *Att stödja barns språkutveckling. I: Engdahl, I & Ärlemaml-Hagser, E (2015) Att bli förskollärare. Mångfacetterad komplexitet.* Stockholm: Liber AB. (s. 193 – 216)

Simonsson, Maria (2004). *Bilderboken i förskolan.* Linköping universitet. Linköping

Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv.* Stockholm: Prisma.

Skolinspektionen. (2012). Hämtad 2019-11-19
<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitetsgranskningar/2012/forskolan-2/kvalgr-forskolan2-slutrapport.pdf>

10. Bilagor

10.1. Bilaga 1 – Informationsbrev

HÖGSKOLAN
DALARNA

Information om undersökning kring pedagogers arbete med högläsning för yngre barns språkutveckling i förskolan

Hej!

Du tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning som ingår i mitt examensarbete i förskolläraryrket vid Högskolan Dalarna. Syftet med min undersökning är att öka kunskap om pedagogers olika intentioner och erfarenheter när det gäller högläsning för de yngre barnens språkutveckling. Jag har valt att fokusera på de yngre barnen eftersom att utifrån de erfarenheter som jag har med mig både från VFU och tidigare arbete inom förskolan så används högläsning oftast i syftet att få varva ner barnen innan exempelvis maten eller hämtningen.

I min undersökning kommer både barnskötare och förskollärare tillfrågas att delta i en intervju som uppskattningsvis tar cirka 1 timme. För att få ett bredare perspektiv har jag valt att intervjua 5 pedagoger i olika kommuner. Intervjuerna i denna undersökning kommer att genomföras individuellt med ljudupptagning. Tid och plats planeras och bestäms enligt överenskommelse mellan mig student och er berörda.

Det insamlade materialet kommer att transkriberas, avkodas och hanteras konfidentiellt under undersökningens gång. Inga obehöriga får tillgång till personliga uppgifter så som namn på deltagare, namn på förskola, ort eller kommun. Det insamlade materialet som är i form av ljudinspelningar och anteckningar

kommer att förvaras i min dator som är lösenordskyddade under endast undersökningens gång och det är inga obehöriga som har tillgång till materialet. När arbetet är slutfört kommer digitala materialet att raderas från dator och pappers anteckningar kommer att förstöras. Denna undersökning kommer att presenteras och examineras i form av ett examensarbete i förskolläraryrket vid Högskolan Dalarna.

Högskolan Dalarna är ansvarig för behandlingen av personuppgifter i samband med examensarbete. Enligt Dataskyddsförordningen (GDPR) så har du rätt som deltagare i undersökning att bli informerad om hur dina personuppgifter behandlas. Som deltagare i undersökningen har du även rätt till att ansöka om ett så kallat registerutdrag och rätt till att få eventuella fel rättade. Vid frågor om hur personuppgifter behandlas kan du kontakta Högskolan Dalarnas dataskyddsombud.

Undersökningen kommer att finnas tillgänglig på nätet efter att den slutförts och blivit godkänd av Högskolan Dalarna.

Det är helt frivilligt att delta i denna undersökning och du kan när som helst avbryta din medverkan utan någon motivering. Jag vill försäkra mig att du har tagit del av ovanstående information.

Jag ger mitt samtycke att delta i denna studie:

Ja, jag vill delta	
Nej, jag vill inte delta	

Ytterligare upplysningar lämnas av nedanstående ansvariga:

Student, Högskolan Dalarna
Avesta / 2019

Handledare, Högskolan Dalarna
Falun / 2019

Asma Rouhi

Maria Olsson

Markusgatan 11
77 430 Avesta

Högskolan Dalarna
791 88 Falun

E-post: h16asmro@du.se

E-post: moo@du.se

Tel: 0709567882

Tel: 023-778359

10.2. Bilaga 2 – Intervjuguide

Intervjuguide

Bakgrundsfrågor

- Vad har du för utbildning?
- Hur många år har du arbetat inom förskolan?
- Hur länge har du arbetat på denna förskola?
- Har du någon fortbildning rörande högläsning och eller språkutveckling?

Högläsningens betydelse

- Vad har du för tankar om högläsning?
- Vad har du för erfarenheter av högläsning i din yrkeskarriär?
- Har du tänkt så under helar din yrkeskarriär eller om dina uppfattningar har förändrats under tiden? I så fall hur?

Arbete med högläsning

- Hur ofta läser ni för barnen? När läser ni?
- Beskriv en lässtund (plats, tid, antal barn, planerad/spontan)
- Vem har initierat lässtunden?
- Syftet med lässtunden?
- Vem som har valt boken, vad som hände (vad som fungerade bra – mindre bra) är denna en typisk stund eller förekommer andra typer av stunder?
- Vilken typ av böcker använder ni er av? (bilderböcker, digitalt, fakta, mindre text, lättlästa, annat språk)
- Vem väljer böckerna till lässtunden?
- Hur väljer ni böckerna till förskolan? kan du ge ett exempel på en bok som ni har valt, hur har ni valt den och varför?

Svårigheter och möjligheter med högläsning

- Hur resonerar du kring högläsning som ett verktyg (hjälpmedel) för barns språkutveckling? Varför anser du just på det viset och på vilka sätt anser du att högläsning främjar barns språkutveckling? Kan du ge ett exempel?
- Sker det någon bearbetning eller reflektion av innehållen i böckerna i barngruppen? I så fall hur? Varför gör ni på det sättet och vilka möjligheter/svårigheter anser du att det finns just med detta sätt?

Avslutning

- Känner du att du vill lägga till något eller anser du att jag borde ha tagit med något som jag inte har gjort?
- Skulle jag kunna återkomma om jag stöter på otydligheter i analys av materialet?